

DOI: <https://doi.org/10.18524/2519-2523.2025.20.344122>

УДК 94(477.7)«17»

RELATIONS BETWEEN THE HETMANATE, THE PRINCIPALITIES OF MOLDAVIA AND WALLACHIA THROUGH THE LETTERS OF HETMAN IVAN MAZEPA: THEIR INFORMATIVE CAPABILITIES, WAYS OF TRANSMISSION AND ENVOYS

Oleksandr Sereda

PhD (History)

Institute for Historical Studies,

Bulgarian Academy of Sciences.

52, Shipchenski prohod Blvd. 1113 Sofia,

Bulgaria

ORCID iD:

<https://orcid.org/0000-0002-5921-8907>E-mail: olexer@ukr.net

Andrii Shyshkov

Master

Department of History of Ukraine

South Ukrainian National Pedagogical

University named after K. D. Ushynsky

26 Staroportofrankivska St, Odesa, 65020,

Ukraine

ORCID iD:

<https://orcid.org/0009-0008-0022-801X>

Citation: Sereda, O., & Shyshkov, A. (2025) Relations between the hetmanate, the principalities of Moldavia and Wallachia through the letters of hetman Ivan Mazepa: their informative capabilities, ways of transmission and envoys, *Chornomors'ka mynuvshyna: transactions of Department of Cossack History in the South of Ukraine*, 20, pp. 15–20.

Submitted: 12.11.2025.

Abstract

The article examines the issues of the international activity of the Hetmanate during the time of Ivan Mazepa, in the conditions of Moscow's ban on conducting diplomatic negotiations with the rulers of neighboring states. The correspondence of Hetman Ivan Mazepa with the rulers of Wallachia and Moldova can be divided into three groups in terms of informative possibilities. The first group concerns the means and possibilities of correspondence. Counterparties transmitted letters through their own envoys. Heads of state also transmitted information to each other orally. Representatives of the clergy were also international "letter carriers". The second group is the military-political aspect of the relations between the Hetmanate, Moldova and Wallachia. The letters talk about the military intelligence of the Cossacks on the territory of the Danubian principalities and the collection of information about Austria, the Ottoman Empire, and the Polish-Lithuanian Commonwealth. The third group of information concerns the place of the Hetmanate, Moldova and Wallachia in the system of international relations. The correspondence of Hetman Ivan Mazepa with the rulers of the Danube principalities contains important information about the constant monitoring of the situation in neighboring countries.

Keywords: international relations, correspondence, Ivan Mazepa, Moldova, Wallachia.

ВІДНОСИНИ ГЕТЬМАНЩИНИ, КНЯЗІВСТВ МОЛДАВІЇ ТА ВАЛАХІЇ ЧЕРЕЗ ЛИСТИ ГЕТЬМАНА ІВАНА МАЗЕПИ: ЇХ ІНФОРМАТИВНІ МОЖЛИВОСТІ, ШЛЯХИ ПЕРЕДАЧІ ТА ПОСЛАНЦІ

Олександр Серед

Кандидат історичних наук

Інститут історичних досліджень,

Болгарська Академія Наук.

52, бул. Шипченски проход,

Софія, 1113, Болгарія

Анотація

У статті розглядаються питання міжнародної активності Гетьманщини часів гетьмана Івана Мазепи, в умовах московської заборони вести дипломатичні переговори з правителями сусідніх держав.

ORCID iD:

<https://orcid.org/0000-0002-5921-8907>

E-mail: olexer@ukr.net

Андрій Шишков

Магістр

Кафедра історії України

ДЗ «Південноукраїнський

національний педагогічний

університет імені К. Д. Ушинського»,

вул. Старопортофранківська, 26,

м. Одеса, 65020, Україна

ORCID iD:

<https://orcid.org/0009-0008-0022-801X>

Цитування: Серeda O., Шишков A.

Відносини Гетьманщини, князівств

Молдавії та Валахії через листи гетьмана

Івана Мазепи: їх інформативні можливості,

шляхи передачі та посланці. *Чорноморська*

минушина : зап. Від. історії козацтва на

півдні України : зб. наук. пр. / за ред.

В. А. Смолія. Одеса : ФОП Бондаренко М.О.,

2025. Вип. 19. С. 15–20.

Отримано: 12.11.2025 р.

0,65 д.а.

Листування гетьмана Івана Мазепи з володарями Валахії та Молдови за інформативними можливостями можна поділити на дві групи. Перша група щодо засобів і можливості листування. Контрагенти передавали листи через власних посланців. Передавали інформацію один одному керівники держав й в усній формі. Міжнародними «листоношами» були й представники духовенства. Вона містить військово-політичні аспекти взаємин Гетьманщини, Молдови та Валахії. В листах йдеться про військову розвідку козаків на території Дунайських князівств та збиранням інформації про Австрію, Османську імперію, Річ Посполиту. Друга група інформації стосується місця Гетьманщини, Молдови та Валахії в системі міжнародних відносин. Листування гетьмана Івана Мазепи з господарями Дунайських князівств містять важливу інформацію під постійним моніторингом ситуації в сусідніх країнах.

Ключові слова: міжнародні відносини, листування, Іван Мазепа, Молдова, Валахія.

Період гетьманування Івана Мазепи є одним з найцікавіших періодів існування Гетьманщини. З одного боку сама постать гетьмана та його діяльність має значний інтерес, з іншого боку період кінця XVII – початку XVIII ст. має значну міжнародну активність. Іван Мазепа був обраний гетьманом козацької держави після складного етапу в історії Гетьманщини, що неофіційно названий Руїною. Розділена по Дніпру, козацька держава потребувала енергійного, гнучкого та досвідченого в політиці керівника, яким повною мірою став Іван Мазепа. Однією із найперспективніших тем для вивчення, яка пов'язана з його добою, є дипломатичні відносини з іншими державами. Як і його попередники, під час укладання угоди з Московським царством, майбутній гетьман уклав Коломацьку угоду в 1687 р. Згідно з Коломацькою угодою гетьману І. Мазепі заборонялося вести дипломатичні переговори з правителями сусідніх держав. Відповідне положення угоди застерігало «не писати й не посилати до польського короля, до інших держав і до кримського хана, а коли від якихось держав чи від кримського хана прийдуть до них листи, то ті листи прийняти їм і прислати до великих держав на Москву в приказ Малої Росії, а від себе їм у відповідь на ті листи ні до кого не писати». Проте потреба мати неофіційні контакти з Польщею, Кримським ханством та маловідомі факти дипломатичних відносин з Валахією та Молдовою час від часу виникала.

В українській та зарубіжній історіографії фрагментарно висвітлене питання взаємодії Гетьманщини в особі гетьмана Івана Мазепи та Дунайськими державами – князівствами Валахією та Молдовою. Так, до цього питання звертались: В. Станіславський [7-10], який розкрив питання контексті політики І. Мазепи з господарями Молдови та Валахії під час Північної війни 1700 – 1721 рр.; Т. Чухліб [12], Т. Таїрова-Яковлева [11], які прослідковували послідовність взаємин між Гетьманщиною та Дунайськими князівствами в періоди з другої половини XVII – XVIII ст. Окремим аспектам взаємин гетьмана з господарями Дунайських князівств присвятили публікації О. Пономарьов та І. Лупол [4; 6]. Важливим джерелом для вивчення відносин з Молдовою та Валахією є листи гетьмана, які в даному зазначеному контексті ще не були проаналізовані та вивчені. Вони опубліковані в окремих відповідних збірках.

В зв'язку з вищезазначеним, мета даної публікації визначити інформативну можливість листів Івана Мазепи в питанні дипломатичних відносин між Гетьманщиною, Валахією та Молдовою до Великої Північної війни в гетьманування Івана Мазепи, тобто 1687 – 1700 рр. [2; 3]. Цікавим для дослідження є невелика історична повість Георгі Асакі «Мазепа в Молдові», написану у 1859 р. [13;14].

Гетьман Іван Мазепа активно шукав союзників на випадок можливих обмежень з боку Московського царства щодо Гетьманщини. У системі гетьманського уряду не існувало окремого органу, спеціально призначеного для ведення зовнішніх справ. Дипломатичні функції, схвалені Малоросійським приказом Московського царства, зазвичай виконував генеральний писар. Сам гетьман залучав до дипломатичної роботи більшість генеральних старшин, особливо під час взаємодії з царським урядом. До виконання обов'язків послів також часто залучали звичайних козаків або представників торгово-купецьких кіл, зокрема грецьких купців із Ніжина, адже такі останні викликали менше підозр. Взаємини з Польщею та Кримським ханством мали засекречений характер, на відміну від відносин із Дунайськими князівствами, які були затверджені та контролювалися Московським царством. Така ситуація змушувала шукати засоби обходу московського контролю шляхом доручення важливих і секретних місій надійним особам. Іван Мазепа зазвичай покладав ці завдання на своїх родичів, таких як київський та чернігівський полковник, «руський Гектор» Костянтин Мокієвський чи полковник Іван Бистрицький, або ж вірним канцеляристам та близьким друзям.

Листування гетьмана Івана Мазепи, що так чи інакше пов'язано з дипломатичними відносинами з Валахією та Молдовою за інформативними можливостями можна поділити на декілька груп: перша група, це листи, які дають уявлення про засоби і можливості листування та листи, в яких є інформація про військово-політичний аспекти взаємин; до другої групи відносяться листи, в яких можна здобути інформацію про місце Гетьманщини, Молдови та Валахії в міжнародних відносинах.

Перша група листів повідомляє, яким способом Іван Мазепа та господарі Молдови та Валахії обмінювались листами. Так, контрагенти передавали листи через власних посланців. В листі від 24 квітня 1693 р. до царів Івана та Петра йшлося про приїзд до гетьмана людини з Валахії з листом від господаря й усними повідомленнями переданими через посланця Марка Костянтинова [3, с.376-377]. Така тенденція спостерігається й надалі: лист від 15 вересня 1693 р. повідомляє про повернення посланця І. Мазепи Кліма Гички від волоського господаря. Відразу після повернення його відправили до Москви для доповіді [3, с. 422-424]. В листі від 29 березня 1700 р. голові Посольського приказу Федору Головіну І. Мазепа писав про повернення гетьманського посланця від господаря Валахії і подальше пересилання листів посланця до Москви [3, с. 602-603].

Передавали інформацію один одному керівники держав й в усній формі. Так, 13 лютого посол з Валахії, привіз усну інформацію про обстановку в регіоні [2, с. 295-296]. В листі до Петра I від 29 листопада 1696 р. І. Мазепа розповідав про повернення посланця Петра Волошина, якого рік тому було направлено до господаря Молдови Костянтина Дука. Новий господар Антон Кантемир відпустив його з Ясс без листів з усною інформацією [3, с. 485-486].

Міжнародними «листаношами» були й представники духовенства. 16 серпня 1688 р. до гетьмана Івана Мазепи прибув архімандрит Афонського монастиря святого Павла, Ісайя. Його подорож була частиною дипломатичної місії до російських царів від валаського господаря Щербана Кантакузіно, який обіймав цю посаду в період 1678-1688 років. Господар звертався до московського уряду з проханням про допомогу у звільненні свого князівства від влади Османської імперії. Архімандрит передав московському уряду і гетьману інформацію про намір Кантакузіно приєднатися до війська, яке царевичі зібрали у Буджаку для спільної боротьби проти Османської імперії. Окрім того, Ісайя представив план військових дій, розроблений валаським правителем. Разом із грамотою від Щербана Кантакузіно, архімандрит перевозив також листи до Москви, адресовані патріархом Діонісієм та сербським патріархом Арсенієм [11, с. 80]. Окремий лист від Кантакузіно з проханням про підтримку архімандрит передав особисто Мазепі. Наприклад, в листі до голови Посольського приказу Василя Голіцина від 20 серпня 1688 р. І. Мазепа писав про приїзд архімандрита Святопавлівського монастиря Ісайї, який їхав до

Москви, він привіз з собою лист від володаря Валахії. Цим архімандритом І.Мазепа передав свій лист до назад, а інший – відправив разом з купцем Іллею [2, с. 302-303].

Архімандрит Хрисанф, який представляв Єрусалимського патріарха Досифея, зіграв важливу роль у дипломатичних інтригах свого часу. Через його посередництво новий правитель Валахії Костянтин Бринковяну намагався встановити контакт з московськими царями, використовуючи Івана Мазепу як зв'язкового. Оскільки відправлення офіційного посольства до московських царів було неможливим, Бринковяну у жовтні 1692 р. передав свої листи через Хрисанфа, виклавши у них детальний план дій та чіткі пропозиції. Архімандрит від імені патріарха передав прохання до Бринковяну щодо захоплення дніпровських фортець, щоб посилити вплив Москви в північному Причорномор'ї [6, с. 279].

Гетьман Мазепа користувався підтримкою низки інформаторів, серед яких згадуються козаки Марко Костянтинів, Клим Гичка, Петро Волошин та Полянка. Для захисту від можливих провалів кожен із посланців мав легенду, яка допомагала уникнути підозр щодо гетьмана. Сам Іван Мазепа також вживав численних заходів конспіративного характеру для забезпечення успіху своїх задумів. Таємні місії-завдання Соломона у 1689-1690 рр., Петрика у 1691 р., Миклашевського у 1703 р. та Бистрицького у 1708 р., створювалися за єдиним ретельно продуманим конспіративним сценарієм.

Ця група листів має інформацію важливу тим, що в ній можна прослідкувати військово-політичний аспект взаємин Гетьманщини, Молдови та Валахії. Так, в листах йдеться про військову розвідку козаків на території Дунайських князівств та збиранням інформації про Австрію, Османську імперію, Річ Посполиту.

Лист від 20 вересня 1688 р. зазначав про готовність козаків до походу на Крим та можливі шляхи пересування. Про те, що було для з'ясування усіх необхідних складових походу відправлено розвідників до Львова, Бухареста, Стамбула, Бахчисараю. Зокрема, відразу після прибуття Ісайї, Мазепа за порученням князя В. Голіцина відправив до Щербана Кантакузіно грека Дементія Фокіна, з повідомленням про похід до Криму. 20 вересня 1691 р. Мазепа повідомив Голіцина про відправлення до Царгорода купця та торговця з Ніжина, до яких він додав двох козаків. Через них гетьман передавав листа, ймовірно, вже другого, адресованого волоському господарю. Один із козаків мав повернутися з Бухареста з відповіддю та інформацією про тамтешні події. Відомо також, що з Батурина відправили ще одного листа разом із заможним купцем Іллею. Купця супроводжував грек, який вирушив до Стамбула для збору даних. Разом із Іллею їхав і козак із Батурина Кіндрат Соловей. Його завданням було дістатися Бухареста та привезти звідти відповідь від господаря [3, с. 173, 302-303, 422-424].

В одному з листів І. Мазепа міститься інформація, що валашський господар таємно просив захоплення гетьманськими військами молдовського володаря. Посланець Марко усно передав, що молдавський господар погано ставиться до господаря Валахії, в той час як до турків приязно. Також передав те, що валашський господар просить допомоги [3, с. 376-377]. Після цього повідомлення І. Мазепа писав Петру I від 11 червня 1700 р., що валашський господар надіслав лист, про бажання допомогти царю у війні проти турків. Цікаво, що господар Молдови висловив таку саму позицію, зазначивши, що варто лише царю з'явитися з військами в Буджак, то вони відразу стануть на його бік проти османів. В цих гетьман І. Мазепа виступав лише як посередник у дипломатичних відносинах між Росією та Дунайськими князівствами [3, с. 639-640].

Друга група інформації в листах, стосується положення України в системі міжнародних відносин. В листі, який був адресований голові Посольського приказу Леву Нарішкіну, гетьман І. Мазепа писав, що господар Валахії просив про допомогу гетьмана і запитував, чи можна скористатися допомогою отамана Семена Палія. Мазепа висловив думку, що Семен Палій підданий Речі Посполитої і не має влади над ним [3, с. 381-384].

В листі від 9 вересня 1693 р. йдеться про те, що з Москви гетьман отримав наказ відправити посланця до волоського та молдовського господарів, щоб дізнатися про дії австрійських та османських військ, а також наміри польського посла, який прибув до кримського хана на переговори. Згадується про те, що Іван Мазепа очікує повернення від валашського господаря козака Кліма Гички, якого він відправляв для розвідки [3, с. 416-420]. Лист від 15 вересня 1693 р. був адресований І. Мазепі від його посланця згаданого вище Кліма Гички.

Останній повідомляв про те, що турецький візир і кримський хан декілька тижнів стояли поблизу Бухареста, потім вирушили до Белграда. Між ханом та візиром відбулася суперечка, відносно направлення походу: татари хотіли йти під Тимежвар [3, с. 422-424].

В листі 29 листопада 1696 р. до Петра I Іван Мазепа повідомляв, що господар Молдови передав інформацію про те, що кримський хан готував напад на територію Гетьманщини, і підтвердили це тим, що білгородська орда вчинила напад на польські землі. В іншому листі гетьману повідомив посланець Полянка про те, що кримські війська йшли через Валахію на війну проти австрійців.

Обмін інформацією продовжувався і надалі під час Північної війни протягом 1700-1709 рр. Про це свідчить той факт, що у грудні 1703 р. у османського підданого грека Христа Георгієва були на зберігання кошти надіслані від валашського господаря Костянтина Бринковяну до дипломата та керівника таємної служби царя Петра I – графа Петра Толстого [10, с. 120]. Потрібно припустити, що і надалі передавання інформації, листування та інші справи, які стосувались відносин з Османською імперією або Кримом могли проходити через керівників Молдови або Валахії. На це опосередковано вказують дані наведені в франкомовній газеті «Амстердам» у 1700-1709 рр. [1], а також листа господаря Молдови османському керівнику копар-оглу щодо подій після Полтавської битви у липні 1709 р. В ньому повідомлялось про долю шведської армії та короля Карла XII, гетьмана Івана Мазепу та кошового отамана Костянтина Гордієнка [5, с. 154].

Отже, листування гетьмана Івана Мазепи з господарями Дунайських князівств містять важливу інформацію про засоби й можливості самого листування; шляхи передавання інформації через власних контрагентів. В листуванні розкриваються військово-політичний аспекти взаємин Гетьманщини, Молдови та Валахії, зокрема йдеться про військову розвідку козаків на території Дунайських князівств та збиранням інформації про Австрію, Османську імперію, Річ Посполиту. Важливою складовою листів є з'ясування місця Гетьманщини, Молдови та Валахії в системі міжнародних відносин, в тому числі через зацікавленість гетьмана Івана Мазепи у інформації про взаємодію на кордонах Молдови, Валахії. Цікавим інформативним джерелом стали листи, в яких йдеться про наявність та передавання інформації іншим країнам – Османській імперії та Кримському ханству через агентів в Молдові та Валахії. Листи гетьмана Івана Мазепи дають уявлення про важливість молдово-валашських взаємин з Гетьманщиною.

Джерела та література:

1. Історія України в книжкових пам'ятках XVII–XVIII ст.: з колекцій Наукової бібліотеки ОНУ: зб. наук. праць. Одеса: ОНУ, 2015. 422 с.
2. Листи Івана Мазепи: 1687–1691 / Відп. ред. В. Смолій; Упорядн. та авт. передм. В. Станіславський. Т.1. Київ, 2002. 480 с.
3. Листи Івана Мазепи: 1691–1700 / Відп. ред. В. Смолій; Упорядн. та авт. вступ. дослідж. В. Станіславський. НАН України. Інститут історії України. Т.2. Київ, 2010. 751 с.
4. Лупол І. Способи передачі дипломатичної пошти з Гетьманщини до дунайських князівств. *Українське порто-франко*: наукові студентські праці з вітчизняної історії. Вип. 3. Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2016. С. 29-35.
5. Серєда О. Османсько-українське степове порубіжжя в османсько-турецьких джерелах XVIII ст. Одеса, 2015. 225 с.
6. Пономарьов О. Український аспект валашсько-російських відносин 1688-1700 рр. *Україна в Центрально-Східній Європі*. Київ: Інститут історії України, 2013. Вип. 12-13. С. 270-297.
7. Станіславський В. В. Участь купців у розповсюдженні інформації та перевезенні дипломатичної кореспонденції між Росією, Україною й Туреччиною на початку XVIII ст. *Східний світ*. 2016. № 1. С. 25-35.
8. Станіславський В. Взаємини Івана мазепи з господарями Валахії та Молдови (за недрукованими листами гетьмана 1691-1700 рр.). *Terra Cossacorum: студії з давньої і нової історії України*: наук. зб. на пошану доктора історичних наук, проф. Валерія Степанкова / НАН України. Ін-т історії України. Київ, 2007. С. 261-275.

9. Станіславський В. Маловідомі документи щодо планів південної політики Російської держави у другій половині 80-х рр. XVII ст. Українська козацька держава: витоки та шляхи історичного розвитку. Київ: Інститут історії України НАНУ, 2000. Вип. 7. С. 340–357.
10. Станіславський В. Купці, зайняті у торгівлі між Військом Запорозьким та Османською імперією на початку XVIII ст.: імена, етнічна та державна приналежність. *Україна в Центрально-Східній Європі*. Київ: Інститут історії України, 2014. Вип. 14. С. 118–137.
11. Таїрова-Яковлева Т. Іван Мазепа. М.: Молодая Гвардия, 2007. 272 с.
12. Чухліб Т. Міжнародні відносини ранньомодерної Української держави 1648-1721 рр.. Київ: В-во імені Олени Теліги, 2009. 616 с.
13. [Asachi G.] Асакі Г. Мазепа в Молдові. *Питання літературознавства*. Чернівці, 1998. Вип. 5 (62). С. 143-156.
14. Calinescu G. Istoria literaturii române. Bucharest, 1983. 414 s.

References:

1. Istoriiia Ukrainy v knyzhkovykh pamiatkakh XVII–XVIII st.: z kolektsii Naukovoї biblioteky ONU: zb. nauk. prats. Odesa: ONU, 2015. 422 s. [in Ukrainian].
2. Lysty Ivana Mazepy: 1687–1691 / Vidp. red. V. Smolii; Uporiadn. ta avt. peredm. V. Stanislavskiyi. T. 1. Kiyv, 2002. 480 s. [in Ukrainian].
3. Lysty Ivana Mazepy: 1691–1700 / Vidp. red. V. Smolii; Uporiadn. ta avt. vstup. doslidzh. V. Stanislavskiyi. NAN Ukrainy. Instytut istorii Ukrainy. T.2. Kiyv, 2010. 751 s. [in Ukrainian].
4. Lupol I. Sposoby peredachi dyplomatychnoi poshty z Hetmanshchyny do dunaiskykh kniazivstv. *Ukrainske porto-franko: naukovі studentski pratsi z vitchyznianoї istorii*. Vyp. 3. Odesa: vydavets Bukaiev Vadym Viktorovykh, 2016. S.29-35.
5. Sereda O. Osmansko-ukrainske stepove porubizhzhia v osmansko-turetskykh dzherelakh XVIII st. Odesa, 2015. 225 s. [in Ukrainian].
6. Ponomarov, O. (2013) Ukrainskyi aspekt valashsko-rosiiskykh vidnosyn 1688-1700 rr. *Ukraina v Tsentralno-Skhidnii Yevropi*. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy. Vyp. 12-13. S. 270-297. [in Ukrainian].
7. Stanislavskiyi, V. V. (2016) Uchast kuptsiv u rozpovsiudzhenni informatsii ta perevezenni dyplomatychnoi korespondentsii mizh Rosiieiu, Ukrainoiu y Turechchynoiu na pochatku XVIII st. *Skhidnyi svit*. № 1. S. 25-35.
8. Stanislavskiyi V. (2007) Vzaiemny Ivana mazepy z hospodariamy Valakhii ta Moldovy (za nedrukovanymy lystamy hetmana 1691-1700 rr.). *Terra Cossacorum: studii z davnoi i novoї istorii Ukrainy: nauk. zb. na poshanu doktora istorychnykh nauk, prof. Valeriia Stepankova / NAN Ukrainy. In-t istorii Ukrainy*. Kiyv. S. 261-275.
9. Stanislavskiyi V. (2000) Malovidomi dokumenty shchodo planiv pivdennoi polityky Rosiiskoi derzhavy u druhii polovyni 80-kh rr. XVII st. *Ukrainska kozatska derzhava: vytoky ta shliakhy istorychnoho rozvytku*. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy NANU. Vyp. 7. S. 340–357.
10. Stanislavskiyi V. (2014) Kuptsi, zainiati u torhivli mizh Viiskom Zaporozkym ta Osmanskoїu imperiieiu na pochatku XVIII st.: imena, etnichna ta derzhavna prynalezhnist. *Ukraina v Tsentralno-Skhidnii Yevropi*. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy. Vyp. 14. S. 118–137.
11. Tairova-Yakovlieva T. (2007) Ivan Mazepa. M.: Molodaia Hvardyia. 272 s.
12. Chukhlib T. (2009) Mizhnarodni vidnosyny rannomodernoї Ukrainskoї derzhavy 1648-1721 rr. Kyiv: V-vo imeni Oleny Telihy. 616 s.
13. [Asachi G.] Asaki H. Mazepa v Moldovi. *Pytannia literaturoznavstva*. Chernivtsi, 1998. Vyp. 5 (62). S. 143-156.
14. Calinescu G. (1983) Istoria literaturii române. Bucharest. 414 s.